

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio XXXIX. De scismate quod opponitur paci quantum ad opus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

Super Questionis tri
gestimaone Articuli
primi.

QVAESTIO XXXIX.

De schismate, in quatuor articu-
los diuisa.

IN corpore primi
articuli quaest. 39.
tria simul dubia oc-
currunt. Primum est,
in quo consistit vni-
tas Ecclesiae, cui op-
ponitur schisma. Se-
cundum verò, quo-
modo vnitas est a
charitate, ut litera di-
cit. Tertium autem,
quomodo schisma
opponitur illi vnita-
ti. Et primi quidem
dubij in quo scilicet
constat vnitas Eccle-
siae, cui opponitur
schisma, ratio est:
quia cum vnitas se-
quatur ens, ois vnitas
oportet qd sit secun-
dum aliquod esse, &
omne tollens vnita-
tem tollat aliquod
esse. Constat autem
qd seclusio esse rela-
tuo membrorum Ec-
clesiae ad unū caput,
nullum esse apparet
commune membrum
Ecclesiae inter se, sin-
dans vnitatem Ecce-
siae, quae tolli dicitur
per schisma. Nam esse
fidei, spei, sacra-
mentorum, & cultus
ita cum schismate.
Esse autem charitatis
indirecte qdem per
omne peccatum mor-
tale, directe autem
per explicitum ipsius
contemptum perditur.
Sed hoc non est
schismatis vitium.
Nam qui vult chari-
tatem nec in se, nec
in alio esse, non pro-
perea schismaticus
est.

4. dist. 13. q.
2. ar. 1. ad 2.

* habet 14.
q. 1. c. Schif-
ma, in prin.

lib. de Para-
dito c. 8. pa-
ra ante me-
dium, to. 4.

lib. 20. c. 3.
in prin. l. 6.
Et cōt. Ere-
sionū gra.

lib. 8. cap. 3.
in medio.

¶ Secūdi verò du-
bij, quomodo vnita-
tas haec Ecclesiae sit a
charitate, ratio est: si
quia schisma tollit
illud esse, quod sine
charitate possidetur,
ut patet, cum aliqui
in peccato mortali
praexistētes sunt de
novo schismatici: tū
quia schismaticus est
qui renuit subesse Ro-
mano Pontifici. Hoc
autem non directe
charitatis, sed obedi-
entiae opponitur.
¶ Tertij autem du-
bij ratio est, quia cū
vnitas oppositorum
tollat reliquū, & vni-
tas Ecclesiae non sit
ab Ecclesia auferibilis,
sicut nec esse ip-
sius quantumcumque
sunt infinita schis-
mata, alioquin aut
possent esse plures
Ecclesiae, quam una,
aut possent desinere

DEINDE considerandum
est de vitiis oppositis
paci, pertinentibus ad
opus, quae sunt schisma,
rixa, seditio, & bellum.

PRIMO ergo circa schisma que-
runtur quatuor.

¶ Primo, Vtrum schisma sit spe-
ciale peccatum.

¶ Secundo, Vtrum sit grauius
infidelitate.

¶ Tertio, De potestate schismati-
corum.

¶ Quarto, De poena eorum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum schisma sit peccatum speciale.

AD PRIMVM sic proceditur.
Videtur, qd schisma non sit
peccatum speciale. Schisma. n. ut
Relagius * Papa dicit, scissuram
sonat: sed omne peccatum scissu-
ram quandam facit, secundum il-
lud Isa. 59. Peccata vstra diuiserunt
inter vos, & Deum vestrum. ergo
schisma non est spale peccatum.

¶ 2 Præt. Illi vñr esse schismatici,
qui Ecclesiae non obediunt: sed
p omne peccatū fit homo inobe-
diens preceptis Ecclesiae, quia pec-
catum fm * Amb. est celestium
inobedientia mandatorum. ergo
omne peccatum est schisma.
¶ 3 Præt. Heresis est diuidit hoīē
ab vnitate fidei. si ergo schismatis
nomen diuisionem importat, vñ
qd non differat a peccato infide-
litate, quasi speciale peccatum.

SED CONTRA est, quod Aug. *
contra Faustum distinguit inter
schisma, & haeresim, dicens, quod
schisma est eadē opinantem, atq;
eodē ritu colētē, quo ceteri, solo
cōgregationis delectari dissidio.
Heresis vero diuersa opinatur ab
his q catholica credit Ecclesia. er-
go schisma non est gnale pñm.

RESPON. Dicendum, qd sicut
Isid. * dicit in lib. Etymo. Nomen
schismatis a scissura aīorum voca-
rum est: scissio aut vnitati oppo-
nitur. Vnde peccatum schismatis
dñr, quod directe, & per se oppo-
nitur vnitati. Sicut. n. in rebus natu-
ralibus, id qd est per accidens, nō
constituit speciem: ita et nec in re-
bus moralibus in quibus id, qd
est intentum, est per se qd aut se-
quitur præter intentionem, est
quasi per accidens. Et ideo pecca-
tum ex eo, qd intendit se ab vnita-
te separare, quam charitas facit, qd

F non solum alteram personam al-
teri vñt spirituali dilectionis vin-
culo, sed et totam ecclesiam in vni-
tate spiritus. Et ideo proprie schis-
matici dicuntur, qui propria spō-
te, & intentione se ab vnitate ec-
clesiae separāt, quae est vnitas prin-
cipalis. Nā vnitas particularis ali-
quorū adinuicem ordinatur ad
vnitatem ecclesiae, sicut compositio
singulorum membrorum in
corpore naturali ordinatur ad to-
tius corporis vnitatem. Ecclesiae
aut vnitas in duobus attenditur.
conuentione membrorum Ecce-
siae adinuicem, seu cōicatione: &
iterum in ordine omnium mem-
brorum ecclesiae ad unum caput.
fm illud ad Col. 2. Inflatus sentis
carnis suae, & non tenens caput,
ex quo totum corpus per nexus,
& cōiunctiones subministratum
& cōstructum crescit in augmen-
tum Dei. Hoc aut caput est ipse
Christus, cuius vicem in ecclesia
gerit summus Pontifex. Et ideo
schismatici dicuntur, qui subesse
renunt summo Pontifici, & qui
mēbris ecclesiae ei subiectis com-
municare recusant.

AD PRIMVM ergo dicendum, qd
diuisio hominis a Deo per pecca-
tum non est intenta a peccante,
sed præter intentionem eius acci-
dit ex inordinata conuersione ip-
sius ad commutabile bonum: &
iō nō est schisma, p se loquendo.
AD SECVDVM dicendum, qd non
obedire præceptis cum rebellio-
ne quadam, constituit schismatis
rōnem. Dico aut cum rebellione,
cum & pertinaciter præcepta ec-
clesiae cōtemnit, & iudicium eius
subire recusat. Hoc autem non
facit quilibet peccator, vñdenon
omne peccatum est schisma.

AD TERTIVM dicendum, qd he-
resis, & schisma distinguunt fm
ea, quib. vtrumque per se, & dire-
cte opponit. Nā heresis p se oppo-
nit fidei, schisma aut per se oppo-
nit vnitati ecclesiastice charitatis.
Et ideo sicut fides, & charitas sūt
diuersae virtutes, quamuis quicū-
que caret fide, caret charitate: ita
et schisma, & haeresis sūt diuer-
sa vitia, quamuis quicumque est
hereticus, sit et schismaticus, sed
non cōuertitur. Et hoc est, quod
Hiero. dicit in epistola * ad Gala.
inter schisma, & haeresim hōc in-
teresse arbitror, qd heresis pene-
sum dogma hēt, schisma ab ecce-
siae separat. Et tñ sicut amissio cha-
ritatis est via ad amittendam fi-
dem, secundum illud 1 ad Timo.
1. A quibus quidam aberrantes. I.
a charitate, & alijs huiusmodi cō-
uersi sunt in vaniloquium: ita et

vnitate opponitur singulari fidelium esse relativum. fesse parte vnus
num. ro populi. ciuitatis, domus, ac per hoc dependentia apponit
vnicius a toto. Pars. n. quilibet a suo toto pender. Hinc secundum
actionem & passionem modus, & regula habetur. Motetur siqui
dem fideles a spiritu sancto ad opera vite spiritualis. i. credere,

schisma est via ad haeresim. Vnde
Hier. * ibidem subdit, q schisma a
principio aliqua parte potest intel
ligi diuersum ab haeresi. Ceterum
nullum schisma est, quod non sibi
aliqua haeresim confingat, vt re-
de ab Ecclesia recessisse videatur.

ARTICVLVS II.

*Utrum schisma sit grauius peccatum
infidelitate.*

AD SECUNDVM sic procedi-
tur. Videtur, quod schisma
grauius peccatum sit, quam infide-
litas. Maius enim peccatum gra-
uiori pena puniatur, secundum il-
lud Deu. 25. Pro mensura peccati
erit & plagaru modus: sed pecca-
tum schismatis grauius inuenitur
punium, quam etiam peccatum in-
fidelitatis, siue idolatriae. Legit. n.
Exo. 32. q. propter idolatriam sunt
aliqui humana manu gladio in-
terfecti: de peccato autem schisma-
tis legitur, Num. 16. Si nouam re-
fecerit Dns, ut aperiens terra os
suum deglutiat eos, & omnia q
ad illos pertinent, descendentiq;
uiuētēs in infernum, scietis q blaf-
phemauerunt dnm Deum. Decē
etiā Tribus, quae vitio schismatis
a regno Dauid recesserunt, sunt
grauius punitae, vt habetur 4.
Reg. 17. ergo peccatum schismatis
est grauius peccato infidelitatis.
¶ 2. Præ. Bonū multitudinis est
maius & diuinius, q bonū vnus,
vt patet p Philosophū * in 1. Ethic.
sed schisma est cōtra bonū multi-
tudinis. i. contra ecclesiasticā vni-
tatem: infidelitas autē est cōtra bo-
num particulare vnus, quod est
fides vnus hominis singularis. er-
go videtur, quod schisma sit gra-
uius peccatum, quam infidelitas.
¶ 3. Præ. Maiori malo mai⁹ bonū
opponit, vt patet per Phil. * in 8.
Ethic. sed schisma opponitur cha-

re; & vnitas Ecclesiae est vnitas spiritualis, ideo attribuitur
amori spirituali, qui est charitas, non quod ista vnio sit charitas,
sed quia est effectus charitatis. Mouet. n. Spiritus sanctus per cha-
ritatem singulos fideles ad uolendum se esse partes vnus colle-
ctionis catholice, quam ipse viuificat, ac per hoc ad constituendū
vnam Ecclesiam catho-
licā. Verū effect⁹ cha-
ritatis sunt duplices,
quidā semp formati,
ut contritio: quidam
qui possunt esse infor-
mes, ut misereri, dare
elemosinā propter
Christum. Vnitas etiā
ecclesiastica licet sim-
pliciter sit formata,
sicut Ecclesia semper
est in gratia, ut tamen
est in hoc, uel illo,
potest esse informis.
Et propterea statuni-
tatem hanc esse effe-
ctū charitatis, & tam-
en possideri cū pec-
cato mortali. Et stat
aliquem nolle chari-
tatem esse in se, uel
in alio, & non esse
schismaticum, nisi ad
hoc deueniret, quod
nollet hunc effectum
charitatis esse, qui est
vnitas Ecclesiae. Et
tunc etiam esset di-
stinguendum: quia
aliud est nolle unita-
tem Ecclesiae esse, &
aliud est subtrahere
se animo ab unitate
Ecclesiae: sicut aliud
est, nolle fidem Chri-
sti esse: & aliud est,
non credere ea, quae
sunt fidei. Vtrobique
enim primū spectat
ad odium rerum spi-
ritualium: secundum
autem ad propria ui-
tia schismatis, & ha-
resis. Ad id uero qd
de obedientia obicitur,
dicimus, q nolle
permanere obedire
summo Pontifici, non
est schisma: sed nolle
subesse sibi ut capiti
totius Ecclesiae, est
schisma: sicut non
credere, est haeresis.
¶ Ad tertium autem
dubium dicitur, quod
contra unitatem Ec-
clesiae dupliciter cō-
tingit peccare. Pri-
mo secundum intel-
lectum, scilicet non
credendo Ecclesiam
esse unam capite, uel

ritati, quae est maior virtus, q fides,
cui opponitur infidelitas, vt ex p-
missis patet. ergo schisma est gra-
uius peccatum, quam infidelitas.
SED CONTRA. Quod se habet
ex additione ad alterū, potius est
vel in bono, vel in malo: sed here-
sis se habet p additionē ad schis-
ma. addit. n. peruersum dogma,
vt patet ex auctoritate Hier. * su-
pra inducta. ergo schisma est mi-
nus peccatum, quam infidelitas.

RESPON. Dicendum, quod
grauitas peccati dupliciter potest
considerari. Vno modo secundū
suā speciem: alio modo s̄m cir-
cūstantias. Et quia circūstantie
particulares sunt infinita, ita &
infinitis modis variari possunt,
eūm quaritur in cōmuni de duo-
bus peccatis quod sit grauius, in-
telligenda est quaestio de grauita-
te, quae attenditur secundum ge-
nus peccati. Genus autē, seu species
peccati attenditur ex obiecto, sicut
ex supra dictis patet. Et ideo illud
peccatum, quod maiori bono cō-
trariatur, ex suo gñe est grauius,
sicut peccatum in Deum, quam
peccatum in proximum. Manifestū
est autē q infidelitas est pec-
catū cōtra ipsum Deū, s̄m quod
in se est veritas prima, cui fides in-
nititur. Schisma autē est contra ec-
clesiasticā vnitatē, quae est quod-
dā bonū participatū, & minus q
sit ipse Deus. Vnde manifestū est,
q peccatū infidelitatis ex suo ge-
nere est grauius, q peccatū schisma-
tis: licet possit cōtingere, q aliqs
schismaticus grauius peccet, quā
quidam infidelis, uel propter ma-
iorem contemptum, uel propter
maius periculum quod inducit,
uel propter aliquid huiusmodi.

AD PRIMUM ergo dicendum,
quod populo illi manifestū erat
iā per legē susceptā, quod erat v-
nus Deus, & q nō erāt alii Dii co-
lēdi: & hoc erat apud eos p mul-
collectione, & hoc esset peccatū infidelitatis, secundum, secundum
uoluntatē, & hoc dupliciter. Primo secundum intentionem. cū. i.
aliquis licet credat Ecclesiam esse unam, intendit tamen eius uni-
tatem destruere odio, uel iura concitatus in illam, uel Papam &c.
Secundo, secundum operis uoluntatem, cū scilicet aliquis uult
potius taliter se gerere, ac si non esset pars Ecclesiae, quam a pro-
posito desistere. Et hoc uidetur contingere his, qui praesumunt
synodos uniuersales congregare, uel congregatas, sed dissolu-
tas tenere. Et utroque modo schisma incurritur: sicut homici-
dium incurrit non solum qui directē intendit occidere, sed etiam
qui potius uult opus agere, unde mors hominis sequitur, quam
opus tale relinquere. Duplici autem distinctione opus est, ut per-
spiciatur, quomodo schisma tollit unitatem Ecclesiae. Altera est
de auferre secundum affectum, uel effectū: altera est de eo, a quo
aufertur, scilicet ab Ecclesia, uel a seipso. Schismaticus, n. secun-
dū affectū tollit unitatē ab ipsa Ecclesia: sicut odio habens Deū,
Secunda Secunda S. Thomae. N 4 tollit

¶ Q. 10. ar. 2.
& q. 23. a. 6.

Ar. p. r. c. ad
3. arg.
in epist. ad
Titum c. 3.

1. 2. q. 73. ar.
1. & q. 73. ar.
1. 2. & 4.

secundumque, sed spirituale: non per accidens, sed per se: nec se-
cundarium, sed principale: quia est ipsum esse Ecclesiae, ut
vnitas totius rationem habet. Signum autem huius vnus, to-
tius, & partium, est vnitas synodi uniuersalis. Haec est Ecclesiae
vnitas, cui opponitur schisma. Nam ex eo aliquis est schisma-
ticus, quod renuit ut pars Ecclesiae operari. Nec refert ex qua-
cumque causa hoc oriatur. Dummodo enim ad hoc deueniatur,
quod renuit se habere ut pars vnus Ecclesiae catholicae, schisma
incurritur. Ex quacumque siquidem diuersitate uel separatione,
uel affectu in omni in tantum aliquis exorbitet, ut uelit sanctifica-
re, uel sanctificari, docere, uel doceri, prouidere, uel sanctifica-
ri, non ut pars Ecclesiae catholicae, sed tanquam ipsimet sint ue-
lue solutio primi dubii. Sed responsio ad obiectionem de chari-
tate, in solutione secundi dubii patet.
¶ Dicitur ergo ad secundum dubium, quod quia amoris est uni-

SED CONTRA est, quod Cyprianus * dicit in qua-
dam epistola, & habetur 7. q. 1. c. Nouatianus. † Qui
nec unitatem, inquit, spiritus, nec conuentionis pa-
cem obseruat, & se ab Ecclesia uinculo, & a sacerdo-
tum collegio separat, nec Episcopi potestatem habe-
re potest, nec honorem.

RESPON. Dicendum, quod duplex est spiritualis
potestas. Vna quidem sacramentalis: alia iurisdictionis.
Sacramentalis quidem potestas est, quae per ali-
quam consecrationem confertur. Omnes autē con-
secrationes Ecclesie sunt immobiles manēte re, quae
consecratur, sicut etiam patet in rebus inanimatis: nā
altare semel consecratum, non consecratur iterum,
nisi fuerit dissipatum. Et ideo talis potestas secundū
suam essentiam remanet in homine, qui per consecra-
tionē eā est adeptus, quam diu uiuit, siue in schis-
ma, siue in haeresim labatur: quod patet ex hoc, quod re-
diens ad Ecclesiam, non iterum consecratur. Sed quia
potestas inferior non debet exire in actum, nisi si-
m quod mouetur a potestate superiori, ut etiam in re-
bus naturalibus patet: inde est, quod tales usum potestatis
amittunt, ita. scilicet non liceat eis sua potestate uti. Si tñ
vbi fuerint, eorum potestas effectum habet in sacra-
mentalibus, quia in his homo non operatur, nisi si-
cut instrumentum Dei: vnde effectus sacramentales
non excluduntur propter culpam quamcumque: cō-
ferentis sacramentum. Potestas autem iurisdictionis
est, quae ex simplici iniunctione hominis con-
feritur, & talis potestas non immobiliter adhaeret:
vnde in schismaticis, & haereticis non manet. Vnde
non possunt nec absoluerē, nec excommunicare,
nec indulgentias facere, aut aliqd huiusmodi: quod
si fecerit, nihil est actum. Cum ergo dicitur, tales nō
habere potestatem spiritualem, intelligendum est
vel de potestate secunda: vel si referatur ad primam
potestatem, non est referendum ad ipsam essentiam
potestatis, sed ad legitimum usum eius. Et per hoc
patet, responsio ad obiecta.

ARTICVLVS IIII.

*Utrum sit conueniens pena schismaticorum, ut
excommunicentur.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod poena
schismaticorum non sit conueniens, ut excō-
municentur. Excommunicatio enim maxime separat ho-
minem a communione sacramentorum: sed Aug. *
dicit in lib. contra Donatistas, quod baptisma potest
recipi a schismatico: ergo uidetur, quod excommuni-
cacio non est conueniens poena schismaticis.

¶ 2. Praet. Ad fideles Christi pertinet, ut eos qui sunt
deserui, reducant: unde contra quosdam dicitur E-
zech. 34. Quod abiectum est, non reduxistis: quod
perierat, non quaesistis: sed schismatici conueniētus
reducuntur per aliquos, qui eis communicent: ergo
uidetur, quod non sint excommunicandi.

¶ 3. Praet. Pro eodem peccato non infligitur duplex
poena, secundum illud Num. 1. Nō iudicabit Deus
his in idipsum: sed pro peccato schismatis, aliqui pe-
na temporali puniuntur, ut habetur 23. * q. 5. vbi di-
citur. Diuinae, & mundanae leges statuerunt, ut ab
Ecclesiae unitate diuisi, & eius pacem perturbantes,
a secularibus potestatibus comprimantur. nō ergo
sunt puniendi per excommunicationem.

SED CONTRA est, quod Num. 16. dicitur. Recedi-
te a tabernaculis hominum impiorum, qui scilicet
schisma fecerunt: & nolite tangere ea, quae ad eos
pertinent, ne inuoluamini in peccatis eorum.

A RESPON. Dicendum, quod per quae peccat quis,
per ea debet puniri, ut dicitur Sap. 11. Schismaticus
autem, ut ex dictis patet * in duobus peccat: In uno
quidem, quia separat se a communione membro-
rum Ecclesiae: & quantum ad hoc conueniens poe-
na schismaticorum est, ut excommunicentur. In
alio uero: quia subdi recusant capiti Ecclesiae, &
ideo quia coerceri nolunt per spiritualem potesta-
tem Ecclesiae, iustum est ut potestate temporali coer-
ceantur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod baptismum
a schismaticis recipere non licet, nisi in articulo ne-
cessitatis: quia melius est de hac uita cū signo Chri-
sti exire, a quo cumque detur, etiam si sit Iudaeus, uel
Paganus, quā sine hoc signo, quod per baptismum
confertur.

AD SECVNDVM dicendum, quod per excommu-
nicationem non interdicitur illa communicatio,
per quam aliquis salubribus monitis diuisos redu-
cit ad Ecclesiae unitatem: cum etiam ipsa separatio
quodammodo eos reducat, dum de sua separatio-
ne confusi, quandoque ad poenitentiam reducun-
tur.

AD TERTIVM dicendum, quod poena praesentis
uitae sunt medicinales: & ideo quando una poena nō
sufficit ad coercendum hominem, superadditur al-
tera. Sicut & medici diuersas medicinas corpora-
les opponunt, quando una non est efficax. Et ita Ec-
clesia quando aliqui per excommunicationem suf-
ficienter non reprimuntur, adhibet coercionem bra-
chii secularis: sed si una poena sit sufficiens, non de-
bet alia adhiberi.

QVAESTIO XL.

De bello, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum
est de bello.

ET CIRCA hoc quaeruntur quatuor.

¶ Primo, Vtrum aliquod bellum
sit licitum.

¶ Secundo, Vtrum clericis sit li-
citurum bellare.

¶ Tertio, Vtrum liceat bellan-
tibus uti in insidiis.

¶ Quarto, Vtrum liceat in diebus
festiuis bellare.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum bellare sit semper peccatum.

AD PRIMVM sic proceditur.
Videtur, quod bellare sem-
per sit peccatum. Poena enim non
infligitur, nisi pro peccato: sed bel-
lantibus a Domino indicitur poena, se-
cundum illud Matth. 26. Omnis
qui acceperit gladium, gladio peri-
bit: ergo omne bellū est illicitum.

¶ 2. Praet. Quicquid contrariatur
diuino praeccepto, est peccatū: sed
bellare contrariatur diuino praec-
cepto, dicitur. n. Matt. 5. Ego autē
dico uobis, non resistere malo, &
Rom. 12. dicitur. Nō uos defendē-
tes charissimi, sed date locū irae:
ergo bellare semper ē peccatum.

¶ 3. Praet. Pro eodem peccato non infligitur duplex
poena, secundum illud Num. 1. Nō iudicabit Deus
his in idipsum: sed pro peccato schismatis, aliqui pe-
na temporali puniuntur, ut habetur 23. * q. 5. vbi di-
citur. Diuinae, & mundanae leges statuerunt, ut ab
Ecclesiae unitate diuisi, & eius pacem perturbantes,
a secularibus potestatibus comprimantur. nō ergo
sunt puniendi per excommunicationem.

SED CONTRA est, quod Num. 16. dicitur. Recedi-
te a tabernaculis hominum impiorum, qui scilicet
schisma fecerunt: & nolite tangere ea, quae ad eos
pertinent, ne inuoluamini in peccatis eorum.

*Super questio, qua-
dragesima Articuli
primum.*

IN articulo 1. quaeritur
circ. xl. circa primam
conditionem belli iusti, dubium
occurrit, An appellatione principis
in hoc loco intelligantur
soli illi principes, qui
non habent superiorem.
Et uidetur, quod sic, quia habentes
superiorem possunt recurrere ad
superiorem, & profectus
ius suum coram eo, sicut de
priuatis personis in litera
dicitur propter hanc rationem.
Et confirmatur, quia aliter
contemneretur auctoritas
superioris. Si enim
cuiuslibet principis liceret
mouere bellum contra
alterum, iam licitum esset
unius cuique principis
dicere contra alterum
principem, & sic superioris
auctoritas contemp-
tione postponeretur.

In oppositum autem
est, quia princeps in
litera sumitur ut
distinguitur contra priu-
atam personam, ut
patet in litera. Con-
stat autem quod non
omnis taliter prin-
ceps caret superiore.
Praeterea

Infr. q. 6. 41.
ar. 1. ad 3. &
q. 6. 42. ar. 2.
ad 1. & q. 6.
66. ar. 8. ad
1.